

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Tomáše Lichovníka, soudce zpravodaje Davida Uhlíře a soudce Vladimíra Sládečka ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **D. B.**, zastoupené Mgr. Petrem Němcem, advokátem, se sídlem v Praze, Mendíků 1396/9, proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. srpna 2018 č. j. 10 Co 172/2018-35, za účasti **Krajského soudu v Ústí nad Labem a společnosti PROFICREDIT Czech, a.s.**, se sídlem Klimentská 1216/46, Praha, zastoupené JUDr. Kateřinou Perthenovou, advokátkou, se sídlem v Hradci Králové, Velké náměstí 135/19, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 8. 2018 č. j. 10 Co 172/2018-35 byla porušena práva stěžovatelky, zaručená v čl. 11 odst 1 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Uvedené usnesení se proto ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Řízení před obecnými soudy

1. Ústavní stížností stěžovatelka usilovala o zrušení shora citovaného usnesení obecného soudu, jelikož má za to, že napadeným usnesením bylo zasaženo do jejího ústavního práva dle článku 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a článku 1 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i ústavního práva vlastnit majetek a práva na ochranu tohoto majetku. Především však prý bylo zasaženo do jejího ústavního práva na spravedlivý proces dle článku 36 odst. 1 Listiny a článku 6 odst. 1 Úmluvy a dále do principu rovnosti a ochrany slabší strany dle článku 1 Listiny, jakož i rovnosti v řízení podle článku 37 odst. 3 Listiny.

2. Okresní soud v Litoměřicích usnesením ze dne 18. 1. 2017 č. j. 31 EXE 5336/2017-13 nařídil exekuci na stěžovatelku ve prospěch vedlejší účastnice řízení, společnosti PROFICREDIT Czech, a.s., a to dle exekučního titulu - rozhodčího nálezu sp. zn. 104 Rozh 5611/2016 rozhodce Mgr. Radka Lubiny ze dne 12. 10. 2016. Exekuce byla nařízena pro částku 39 137 Kč, úrok z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 39 137 Kč ode dne 26. 8. 2016 do zaplacení, smluvní pokutu ve výši 0,25 % denně z částky 30 889 Kč ode dne 26. 7. 2016 do zaplacení, náklady předcházejícího řízení ve výši 1 100 Kč, náklady exekuce a náklady oprávněného. Podáním ze dne 29. 8. 2017 stěžovatelka navrhla zastavení exekuce z důvodu nezpůsobilého exekučního titulu - nicotného rozhodčího nálezu, neboť rozhodce neměl dostatek pravomoci spor rozhodovat, neboť jak smlouva rozhodčí, tak smlouva o úvěru je neplatná pro rozpor s dobrými mravy.

Vedlejší účastnice řízení s návrhem na zastavení exekuce nesouhlasila. Soudní exekutor tak postoupil návrh k rozhodnutí exekučnímu soudu. Okresní soud v Litoměřicích usnesením č. j. 31 EXE 5336/2017-21 ze dne 17. 1. 2018 výrokem č. I. exekuci zcela zastavil, výrokem č. II. uložil vedlejší účastnici povinnost uhradit stěžovatelce náhradu nákladů řízení o zastavení exekuce ve výši 3 993 Kč a výrokem č. III. uložil vedlejší účastnici povinnost uhradit soudnímu exekutorovi náhradu nákladů exekuce ve výši 7 865 Kč.

3. Vedlejší účastnice se odvolala proti usnesení exekučního soudu, a to do všech jeho výroků, když se domáhala, aby byl výrok o zastavení exekuce změněn tak, že se exekuce nezastavuje. Krajský soud v Ústí nad Labem přisvědčil odvolání, když ústavní stížností napadeným usnesením ze dne 28. 8. 2018 změnil usnesení okresního soudu tak, že exekuce vedená soudním exekutorem Mgr. Marcelou Petrošovou, Exekutorský úřad Břeclav, pod sp. zn. 160 EX 90/17, se nezastavuje. Odvolací soud své rozhodnutí opřel o nemožnost přezkumu věcné správnosti vykonávaného rozhodnutí ze strany exekučního soudu a dále o princip oddělitelnosti rozhodčí smlouvy od smlouvy hlavní, když dle odvolacího soudu navíc smlouva rozhodčí neplatná není. Argumenty a důkazy stěžovatelky se odvolací soud v zásadě nezabýval.

4. Stěžovatelka tak ústavní stížností brojí proti tomuto usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, který rozhodoval jako soud odvolací. Proti usnesení není dovolání přípustné, neboť ve věci jde o částku nižší než 50 000 Kč. Stěžovatelka tak vyčerpala všechny procesní opravné prostředky, které jí zákon k ochraně práv poskytuje. Stěžovatelka si je vědoma, že v její věci jde o zastavení exekuce vedené pro částku 39 137 Kč s příslušenstvím, a tedy jde obecně o částku nižší, nikoliv však bagatelní a stěžovatelka ji vnímá jako citelný zásah do jejích ústavních práv. Připomíná rovněž náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 502/17 ze dne 10. 1. 2018, kde Ústavní soud vyjádřil názor: „Zájem na respektování judikatury Ústavního soudu je tedy právě tou okolností, způsobitou dovést nutnost meritorního posouzení podané ústavní stížnosti i v případě tzv. bagatelní částky.“

II.

Ústavněprávní argumentace stěžovatelky

5. Stěžovatelka shledává závěr obecného soudu nesprávným a neústavním. Jeho úvahy považuje za nesouladné s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu i aktuální judikaturou Ústavního soudu a dotýkají se i legitimního očekávání stěžovatelky. Ta uzavřela spotřebitelskou smlouvu - smlouvu o revolvingovém úvěru č. 9101008529 ze dne 18. 3. 2016, jejíž nedílnou součástí byla i smluvní ujednání (dále jen „Smluvní podmínky“). Téhož dne uzavřela s vedlejší účastnicí i rozhodčí smlouvu, v níž bylo ujednáno, že případné spory ze smlouvy budou řešeny v rozhodčím řízení před jedním z třinácti vyjmenovaných rozhodců (dále jen „Rozhodčí smlouva“). Krajský soud v Ústí nad Labem ve svém napadeném usnesení uvedl, že ve fázi exekučního řízení nepřísluší exekučnímu soudu posuzovat věcnou správnost vykonávaného rozhodnutí. Stěžovatelka považuje za nutné zdůraznit, že se nedožadovala přezkumu věcné správnosti rozhodčího nálezu, nýbrž posouzení pravomoci rozhodce k vydání rozhodčího nálezu, ohledně čehož odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2897/2017 ze dne 16. 10. 2017. Stěžovatelka rovněž upozorňuje na formulářovou podobu smlouvy, smluvních podmínek, jakož i formulářovou rozhodčí smlouvu, jejichž obsah nemohla nijak ovlivnit, stejně tak nemohla ovlivnit jména určených rozhodců v rozhodčí smlouvě, na což ostatně odkázal i

soud prvního stupně.

6. Stěžovatelka považuje smlouvu za neplatnou pro nesoulad s dobrými mravy, když celý smluvní konstrukt směřoval jen ke zcela nepřiměřenému obohacení vedlejší účastnice. Dle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 234/2005 ze dne 24. 1. 2007 je považován za nepřiměřený „úrok sjednaný ve výši, která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jeho sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček“. Úroková sazba ve smlouvě činila 152,50 % p. a. a je naprosto evidentní, že překračuje dobré mravy a takto sjednaný úrok je neplatný, neboť zcela zjevně několikanásobně překračuje nejvyšší úroky v bankách v daném čase a místě obvyklé, viz metodika ČNB k „lichvářským úrokům“. Stěžovatelka připomíná, že výše úroků u spotřebitelských půjček poskytovaných bankami dosahovala přibližně 14 % p. a., u úvěru poskytnutého vedlejší účastnicí úrok tuto výši překračoval téměř 11x!

7. Smlouva byla navíc zajištěna sérií smluvních pokut. I pokud by tyto smluvní pokuty samy o sobě nebyly v rozporu s dobrými mravy, což zcela jistě neplatí pro výši úrokové sazby a výši RPSN, má stěžovatelka za to, že sjednané smluvní pokuty postrádají smysl a účel pro jaký jsou smluvní pokuty ujednávány. Vedlejší účastnice si předmětné smluvní pokuty do smluvních ujednání zakomponovala nikoli proto, aby posílila své postavení, ostatně na to by stačila pouze jedna smluvní pokuta, nýbrž aby se dále dodatečně obohatila nad rámec sjednané úplaty za poskytnutý úvěr, která činila 15 706 Kč, a v zásadě držela dlužníka v dluhové pasti. Stejně tak nelze přehlédnout fakt, že smluvní pokuty v daném případě dosahují výše smluvních pokut zohledněných v nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 199/11. V tomto případě se zjevně jedná o excesivní kumulaci smluvních pokut.

8. Podle stěžovatelky se názor Ústavního soudu vyjádřený v nálezu sp. zn. III. ÚS 4084/12 o tom, že neplatnost úvěrové smlouvy způsobuje neplatnost i rozhodčí doložky, uplatní i na případ, kdy je zde samostatná rozhodčí smlouva. Stěžovatelka má za to, že skutečnost, že se jedná o smlouvu, nikoliv o doložku, je pouze splněním zákonem požadované formy dle ustanovení § 3 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení. K povaze rozhodčí smlouvy téže oprávněné se detailně vyjádřil i Krajský soud v Ústí nad Labem v bodu 12. svého usnesení č. j. 84 Co 452/2017-69 ze dne 7. 2. 2018, když konstatoval: „(...) Rozhodčí smlouva v projednávané věci byla sice zachycena na samostatné listině, avšak obsahově se jedná o rozhodčí doložku, neboť jejím účelem, přes své znění, není založit pravomoc rozhodce projednat a rozhodnout již existující spor, což oprávněná ani netvrdí (...). Kromě toho nálezy Ústavního soudu vztáhly neplatnost na rozhodčí doložku nikoli pro její případné neindividuální sjednání, jak se domnívá oprávněná, nýbrž pro odůvodněnou neoddělitelnost jinak samostatných právních jednání.“ Odvolací soud argumentuje principem oddělitelnosti rozhodčí smlouvy od smlouvy hlavní. Stěžovatelka má za to, že smlouva a rozhodčí smlouva tvoří spolu jeden obchodní konstrukt. Rozhodčí smlouva byla podepsána ve stejný den jako návrh na uzavření smlouvy o revolvingovém úvěru, byla tedy podepisována předem. Smlouvy tak byly zcela evidentně provázané, a jedna bez druhé by nebyla, což svědčí o charakteru rozhodčí smlouvy coby rozhodčí doložky. Tím byl v zásadě obcházen úmysl zákonodárce v zákoně o rozhodčím řízení, dle kterého měla být rozhodčí smlouva uzavírána na samostatném papíru s tím, že by spotřebitel měl mít možnost ji neuzavřít, aniž by se dané dotklo uzavřeného závazku. Dle stěžovatelky je navíc i rozhodčí smlouva neplatná pro rozpor s dobrými mravy, když byla formulářové povahy a stěžovatelka tak neměla možnost její znění nikterak ovlivnit.

Vedlejší účastnice do rozhodčí smlouvy začlenila rozhodce, kteří pro ni rozhodují tisíce sporů a jsou na ní ekonomicky závislí.

9. Stěžovatelka shrnula, že je proti ní vedena exekuce na základě rozhodčího nálezu, který vedlejší účastníci řízení přiznal extrémně vysoké úroky a smluvní pokuty, které jsou zcela jednoznačně v rozporu s dobrými mravy, kdy je dané navýšeno o náklady právního zastoupení vedlejšího účastníka v exekučním řízení a náklady soudního exekutora. Pokud by nebylo daného nezpůsobilého rozhodčího nálezu, tak by částka požadovaná po stěžovatelce nedosáhla takových rozměrů, neboť nezávislý soud by zcela jistě tak nemravné plnění nepřiznal. Je pak zjevné, že v souhrnu je nutné v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 502/17 konstatovat, že výkon takového rozhodnutí by znamenal popření základních principů právního státu, když rozhodce de facto nerozhodoval, ale rozhodoval nezákonně soukromý rozhodčí soud a rozhodčí řízení bylo jen parodií na spravedlivý proces, když věřitel získal plnění v rozporu s hmotným právem, spotřebiteli nebyla poskytnuta ochrana a jeho postavení nebylo v řízení rovné.

III.

Vyjádření účastníka řízení a vedlejší účastnice řízení

10. Ústavní soud si k posouzení celé věci vyžádal vyjádření účastníka řízení, vedlejší účastnice řízení a zaslání příslušného spisového materiálu. Krajský soud v Ústí nad Labem se nijak nevyjádřil a zřejmě tak setrval na závěrech, obsažených v jeho usnesení.

11. Vedlejší účastnice řízení má za to, že ze strany Krajského soudu v Ústí nad Labem nedošlo při jeho rozhodování k žádnému porušení principů řádného a spravedlivého procesu. V rámci zachování integrity s předcházejícím exekučním řízením uvedla, že bude v rámci tohoto vyjádření označovat sebe jako oprávněného a stěžovatelku jako povinnou. Oprávněný upozorňoval povinnou na prodlení se splácením a rovněž i na „zesplatnění“, nicméně ani po těchto upozorněních ničeho neuhradila a rovněž si ani po upozornění nezvolila rozhodce, který by měl vzniklý spor ve věci rozhodnout, a to dle ujednání rozhodčí smlouvy. Oprávněnému proto nezbylo, než se v souladu s uzavřenou rozhodčí smlouvou obrátit na rozhodce svým žalobním návrhem. Jak je tedy zřejmé z výše uvedeného, povinná proti smluvním podmínkám úvěrové smlouvy ničeho nenamítala. Rovněž nevznášela žádné námítky vůči smluvním pokutám a smluvnímu úroku. S námítkami, které by případně mohly být způsobilé zvrátit výsledek rozhodnutí ve prospěch povinné, nyní přichází až ve fázi exekučního řízení. Zároveň je zapotřebí připomenout, že v současné době je v řízení vedeném pod sp. zn. KSUL 69 INS 11280/2018 řešen úpadek povinné a to formou oddlužení plněním splátkového kalendáře. V rámci tohoto splátkového kalendáře je uspokojována i pohledávka oprávněného. Ústavní stížnost je proto z tohoto hlediska bezpředmětná. Oprávněný upozorňuje, že smyslem exekučního řízení není právo nalézat, ale pouze vykonat to, co bylo uloženo exekučním titulem. Přesto spotřebiteli je ochrana poskytována i v rámci exekučního řízení, a to dokonce v případech, kdy je spotřebitel po celou dobu neaktivní, svá práva se ani nepokouší hájit v rozhodčím řízení, ačkoli si je jeho průběhu dobře vědom, ani se nepokusí rozhodčí nález zvrátit tomu odpovídajícími prostředky - žalobou na zrušení rozhodčího nálezu před soudem. Je však otázkou, zda takový přístup je žádoucí z hlediska morálního a výchovného, neboť bude-li moc soudní dávat najevo společnosti, že při uzavírání smluv není nutně přemýšlet o jejich dopadu do majetkové sféry, ani se bránit v nalézacím řízení, protože dojde-li na exekuci, bude přece ještě zjednána náprava, pak to

povede k dalším sporům. V další části svého vyjádření se vedlejší účastnice podrobně vyjadřuje k otázce smluvních pokut, dobrých mravů a výše úroků, které neshledává na rozdíl od stěžovatelky nijak extrémními.

IV.

Ústavněprávní posouzení věci

12. Ústavní stížnost je důvodná. Ústavní soud se již obdobnými případy několikrát zabýval a vázán svými předchozími nálezy konstatuje, že ve své judikatuře vychází ze zásady, že námitky vůči vadám nalézacího řízení nelze přenášet do řízení exekučního, viz nález sp. zn. Pl. ÚS 9/15 ze dne 8. 8. 2017. Platí totiž, že exekuční řízení je ze své podstaty určeno pouze pro faktický výkon rozhodnutí, nikoliv pro autoritativní nalézání práva. Stejně tak není ani řízením přezkumným. Avšak z této zásady existují obecně přijímané výjimky, podle nichž je v exekučním řízení možné hodnotit i zásadní vady exekučního titulu (nález sp. zn. Pl. ÚS 9/15). Ústavní soud se těmito výjimkami zabýval poprvé právě v kontextu exekucí, vedených na základě rozhodčího nálezu, jako je tomu i ve zkoumaném případě.

13. Ústavní soud v těchto případech dospěl k závěru, že obecné soudy mohou v exekučním řízení zkoumat, zda byla uzavřena řádná rozhodčí smlouva (rozhodčí doložka či smlouva o rozhodci), tedy zda vůbec měli rozhodci pravomoc rozhodčí nález vydat. K porušení práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny došlo v případech, v nichž se obecné soudy nezabývaly tím, zda došlo k uzavření rozhodčí smlouvy (nález sp. zn. I. ÚS 871/11 ze dne 17. 1. 2012 týkající se námitky, že rozhodčí smlouva nebyla podepsána; nález sp. zn. I. ÚS 199/11 ze dne 26. 1. 2012, týkající se neprokázaného existence rozhodčí smlouvy), ale i v případech, v nichž rozhodčí doložka neobsahovala dostatečně transparentní pravidla pro výběr rozhodce, a nespĺňovala tedy veškeré náležitosti, jak byly konkretizovány v judikatuře.

14. Ústavní soud také zdůraznil, v souvislosti s ustanoveními smluv, která jsou formulářově předtiskována a neumožňují jednoznačně slabší straně jejich modifikaci i to, že postupy, kdy klientům jsou vnucována smluvní ujednání v podobě zajištění biankosměnkou, smluvní pokutou ve výši 30 % nebo 45 % dlužné částky za prodlení s platbou splátek v řádu jednotek týdnů či smluvní pokutou ve výši pětinasobku dlužné částky za hrubé porušení smlouvy nebo podmínek, je nutno považovat za nepřijatelné a uvedená ujednání označit za neplatná pro jednoznačný rozpor s dobrými mravy. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že klient smlouvu podepsal, a to dokonce ani v situaci, kdy by ve smluvních podmínkách bylo obsaženo ujednání, že klientovi se takto stanovené smluvní pokuty nebo zajištění biankosměnkou nejeví jako nepřiměřené či odporující dobrým mravům. Běžný klient úvěrové společnosti totiž nemůže v případě krátkodobého úvěru dopředu očekávat, ba ani předpokládat, že celková splacená částka bude několikanásobně převyšovat částku půjčenou. Tento předpoklad nelze ani spravedlivě požadovat. Ústavní soud dovodil, že by „ochraně takových věřitelů neměla být poskytována soudní ochrana, a to ani v exekučním řízení, neboť ochrana takto nabytých práv stojí zcela mimo účel civilního procesu, jakož i mimo základní hodnotový rámeček práva jako normativního systému“, srov. nález sp. zn. I. ÚS 199/11.

15. Tyto závěry Ústavní soud aplikoval v nálezu sp. zn. III. ÚS 4084/12 ze dne 11. 12. 2014, který se opět týkal exekuce vedené na základě rozhodčího nálezu. Rozhodčí doložka byla v daném případě sjednána v souvislosti s úvěrem ve výši 4 950 Kč. Úvěrová

smlouva deklarovala úrok ve výši 79,00 % p. a. a RPSN ve výši 115,32 % a součástí formulářově předtištěných všeobecných obchodních podmínek byla ujednání o zajištění prostřednictvím dvou biankosměnek a o souboru sankcí (smluvních pokut) dopadajících na úvěrovaného dlužníka. Ústavní soud dospěl k závěru, že smlouva s takovým obsahem naplňuje kritéria zjevné nespravedlnosti podle nálezu sp. zn. I. ÚS 191/11, a dovodil, že z těchto důvodů neměl rozhodce pravomoc ve věci rozhodnout, i když rozhodčí doložka splňovala požadavky na transparentní určení rozhodce.

16. Na to Ústavní soud navázal v nálezu sp. zn. III. ÚS 4129/18 ze dne 26. 2. 2019, vydaného opět ve věci exekuce vedené na základě rozhodčího nálezu. Podle nálezu mají obecné soudy zkoumat, zda poskytovatel úvěru před uzavřením úvěrové smlouvy posoudil schopnost spotřebitele úvěr splácet (jeho úvěruschopnost). Nedošlo-li k tomu, bylo by možné hodnotit úvěrovou smlouvu jako rozpornou s dobrými mravy a proto by byla neplatná i na [úvěrovou smlouvu] navazující rozhodčí smlouva a nebyla by dána pravomoc rozhodce a byl by tu dán důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. Ústavní soud uvedl, že důsledky neschopnosti splácet úvěr se netýkají jen dlužníka (spotřebitele), ale dotýkají se společnosti jako celku, neboť na tu mají vliv důsledky dlužníkovy předlužení a případné insolvence. Do veřejné sociální sítě pak spadne často nejen dlužník, ale většinou i osoby na něm závislé, dojde k porušení rodinných a sociálních vztahů. Zdůraznil, že posouzení, zda je reálné splacení dluhu, je přece celkem výchozí zásada, kterou by jako obecný princip měly soudy vzít v úvahu bez ohledu na to, zda je v nějakém zákoně výslovně zakotven, anebo nikoli.

17. Z ustálené judikatury Ústavního soudu tedy plyne, že v exekučním řízení obecným soudům přísluší se zabývat zásadními vadami exekučního titulu a že jsou povinny výkon rozhodnutí zastavit podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. také v případech, v nichž by výkon rozhodnutí vedl ke zjevné nespravedlnosti, nebo byl dokonce v rozporu s principy právního státu. Nezohlednění těchto kritérií při rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí představuje porušení základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Při zkoumání, zda exekuční titul netrpí zásadními vadami, přitom není rozhodující, zda a jak efektivně hájil povinný svá práva v nalézacím řízení. Námitka vedlejší účastnice řízení, že se stěžovatelka snaží přenést řešení svého nedbalého jednání v nalézacím řízení do řízení exekučního, tak není pro řešení projednávaného případu relevantní.

18. Soud prvního stupně v daném případě svůj závěr, kterým vyhověl návrhu stěžovatelky na zastavení exekuce, postavil na názoru, že je-li pro nesoulad s dobrými mravy zjevně neplatná smlouva o úvěru, je neplatná i rozhodčí smlouva sjednaná pro účely řešení sporů, plynoucích z této smlouvy, z čehož vyplývá také nedostatek pravomoci rozhodce. Odvolací soud však své usnesení opřel o nemožnost přezkumu věcné správnosti vykonávaného rozhodnutí, což prý vyplývá z principu oddělitelnosti rozhodčí smlouvy od smlouvy hlavní. Dle odvolacího soudu smlouva rozhodčí neplatná není a okresní soud se měl exekučním titulem zabývat pouze z hlediska jeho formální a materiální vykonatelnosti.

19. Jak je uvedeno výše, Ústavní soud opakovaně dospěl k závěru, že obecné soudy mají v exekučním řízení zkoumat, zda byla uzavřena řádná rozhodčí smlouva, a to jak rozhodčí doložka, tak smlouva o rozhodci, a zda vůbec měli rozhodci pravomoc rozhodčí nález vydat. Názor Ústavního soudu v nálezu sp. zn. III. ÚS 4084/12, že

neplatnost úvěrové smlouvy způsobuje neplatnost i rozhodčí doložky, se uplatní i na případ, kdy je zde samostatná rozhodčí smlouva, kterou lze obsahově a z hlediska jejího účelu považovat za rozhodčí doložku. Pokud tedy odvolací soud argumentuje principem oddělitelnosti rozhodčí smlouvy od smlouvy hlavní, nutno přihlídnout k tvrzení stěžovatelky, že smlouva a rozhodčí smlouva spolu v této věci tvoří jeden obchodní konstrukt: Rozhodčí smlouva byla podepsána ve stejný den jako návrh na uzavření smlouvy o revolvingovém úvěru a smlouvy tak byly zcela evidentně provázané, a jedna bez druhé by nebyla možná, což svědčí o charakteru rozhodčí smlouvy coby rozhodčí doložky. Jen z důvodu toho, že rozhodčí smlouva byla sjednána na samostatné listině, nelze tedy v daném případě z ústavněprávního hlediska rezignovat na přezkoumání (a hodnocení prizmatem dobrých mravů) celého kontraktačního procesu, včetně rozhodčí smlouvy. Přístup odvolacího soudu v dané věci je v tomto projevu přehnaného právního formalismu, který by se zejména v obdobných případech, kdy je jedna strana zjevně ve slabším postavení, neměl v demokratickém právním státě uplatňovat.

20. Podle Ústavního soudu je namíste také zvážit argumentaci stěžovatelky, podle které je navíc i rozhodčí smlouva neplatná pro rozpor s dobrými mravy, když byla formulářové povahy, stěžovatelka neměla možnost její znění nikterak ovlivnit a vedlejší účastnice do rozhodčí smlouvy začlenila rozhodce, kteří pro ni rozhodují tisíce sporů a jsou na ní ekonomicky závislí. Případně je zde odkázáno např. na judikát Nejvyššího soudu (sp. zn. 23 Cdo 3697/2013), kde je konstatováno, že i přesto, že v rozhodčí smlouvě jsou osoby rozhodců řádně určeny, není možné jen na tomto základě jednoduše uzavřít, že jde o transparentní a nestranné určení rozhodců, ale je třeba zkoumat právě i jejich nestrannost a nezávislost. K tomu ostatně stěžovatelka také obsáhle argumentuje. Tyto a další námitky stěžovatelky však již Ústavní soud v souladu se zásadou minimalizace zásahu do pravomoci jiných orgánů veřejné moci blíže nezkoumal, jelikož shora zjištěné postačí zcela k vyhovění ústavní stížnosti.

V.

Závěr

21. Ústavní soud tedy dospěl k závěru, že obecný soud, rozhodující ve věci, porušil práva stěžovatelky na ochranu majetku a na soudní ochranu, zaručená v čl. 11 odst. 1 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Z uvedených důvodů bylo ústavní stížnosti vyhověno, v souladu s ust. § 82 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 6. dubna 2021

Tomáš Lichovník
předseda senátu